

CSILLAG BEÁTA

A Nagy Könyv Magyarországon egy könyvtáros szemszögéből

Könyvtáros vagyok, végzettségem szerint tanár is. Annak idején szívesen írtam elemzéseket az irodalmi szemináriumokra, de mindig is azok a dolgozataim sikerültek legjobban, amelyekben nekem igazán tetsző művekről írhattam. Nem vagyok irodalmár, az irodalom számomra személyes, belső ügy. Könyvekről, az olvasásról beszélni csak úgy tudok, hogy közben magamról is szólok.

Régen éreztem olyan lelkesedést, mint amikor elindult nálunk A Nagy Könyv program. Nem ismertem az előzményeket, nem tudtam, mire számíthatok. Eszembe jutott például, mennyire szerettem annak idején a Nyitott könyv című tévéműsort. Arra gondoltam, hátha lesz valami hasonló műsor? Abban azonban biztos voltam, hogy csak jól járhatunk, hiszen a szokásosnál biztosan több szó esik majd szépirodalomról, könyvekről, az olvasásról.

Az előzmények

A Nagy Könyv (The Big Read) Nagy-Britanniából indult 2003-ban. Az akciót az olvasás népszerűsítésére indította a BBC. Az eredeti angol elnevezés szándékosan rímel az akkoriban a szigetországban (is) nagy sikerrel sugárzott The Big Brother című sorozatra. Az angol közszolgálati csatorna fel kívánta venni a harcot az igénytelen, ámde nagy nézői táborot vonzó műsorról, értékes időöltést kínálva nézőinek.

A játékban egy egyszerű kérdést tettek fel: mi az Ön kedvenc regénye? A választ három fordulóban lehetett megadni. Az első körben leadott szavazatok nyomán egy kétszázas lista alakult ki. Ezt szűkítették száz címre a második fordulóban, végül a TOP 12-t állították össze a szavazatok alapján.

Imponáló számokról hallunk az angol játék hatásáról szóló beszámolókból. A játék során hétszázötvenezer szavazat érkezett, a műsort több millióan nézték. Nagy-Britanniában többszörösére nőtt a listán szereplő regények könyvesbolti forgalma, a műveket folyamatosan keresik a könyvtárakban, tizennégyezer olvasókör alakult. A szakirodalom is gazdagodott, több kézikönyvet is összeállítottak, hogy segítsék az oktatásban, közművelődésben dolgozó szakembereket.

2004-ben Németországban is lebonyolították a játékot (Unsere besten – die große Lesen címmel), hasonlóan pozitív eredményekkel. Itt azonban csak egy forduló volt, műfaji megszorítás nélkül minden német nyelvű könyvre szavazni lehetett. Ők idén folytatják: különböző kategóriákban (szakkönyv, dráma, vers és regény) keresik majd a legnépszerűbb műveket.

A két „százas lista”

Amikor nálunk is elkezdődött a játék, hosszasan böngésztem az angol százas listát. Tizenöt szerzőről még csak nem is hallottam, de így is olvastam az ott szereplő regények közel felét. Komoly meglepetést okozott, hogy a könyvek negyede besorolható a gye-

rekkönyv-kategóriába. Úgy gondoltam, bizonyára a gyerekek, fiatalok mozgósíthatók legkönnyebben egy ilyen játékra, amelyben Interneten, sms-ben lehet szavazni. Ahogy meg tudtam ítélni, a regények több mint nyolcvanöt százaléka eredetileg is angol nyelven íródott, más nemzetek irodalma alig képviselteti magát. Kedvenc regényeim tízes listájáról csak egy mű szerepel. Talán egy tucat regény áll közülük közel hozzám. Vagyis az angol lista nem az én listám.

A német százas lista sokkal színesebb, több nemzet képviselteti magát. Itt sokkal több a számomra ismeretlen szerző és mű. Harmincöt szerzőt nem is ismerek (többségük német, és műveik nem olvashatóak magyarul), összesen csak harmincnégy regényt olvastam. Azonban ebben a szűkebb körben is ott van három regény a saját tízes listámról, és még vagy tizenhat-tizennyolc cím kedves a számomra. Mintha a német olvasó ízlése közelebb állna az enyémhez. Ezen a listán magyar szerző is szerepel, Márai a harminckettedik helyet szerezte meg *A gyertyák csonkig égnék*-kel, illetve egy magyar nevű írónő (Ildikó von Kürthy), akinek kilétét nem sikerült felfednem.

Persze vannak átfedések is. A „nagy klasszikusok” például, a *Háború és béke* és a *Bűn és bűnhődés* ott van mindkét listán, bár helyezésük eltérő (huszadik és hatvanadik az angol listán, hatvanhatodik és kilencvenhatodik a németen). Garcia Marquez két regénye is felkerült mindkét listára, az angol nyelvű irodalomhoz oly erősen ragaszkodó briteknél a *Száz év magány* a harminckettedik (a németeknél négy hellyel hátrább végzett), a *Szerelem a kolera idején* pedig éppen hogy bejutott, kilencvenhetediként (a német listán a negyvenkettedik). Mindkét listán helyet kapott Coelho (*Az alkimista*), és Dumas (*Monte Christo grófja*) is. De vannak meglepő hiányok is, például Hemingway egyetlen műve sem szerepel egyik listán sem.

A győztes mindkét országban Tolkien trilógiája, A Gyűrűk ura lett. Talán nem tévedek, ha feltételezem, hogy a regény népszerűségét a film nagyban növelte.

A Nagy Könyv Magyarországon

A játék elindítói komoly célt tűztek ki maguk elé: meg akarják fordítani a felmérésekből tükröződő kedvezőtlen tendenciákat, és újra divatosá kívánják tenni az olvasást. Ehhez komoly apparátus és anyagi eszközök állnak rendelkezésükre. A program az NKA, a NKÖM, az MTV és a KELLO együttműködésében valósul meg. A játék a rendszeresen jelentkező TV műsorokban, könyvtári rendezvényeken és a játék honlapján követhető nyomon.

Több lépésben szavazhatunk. Először összeáll egy százas lista, ebből alakul majd ki nyár elejére a TOP 12. A szervezők változtattak a játékszabályokon: meghatározták, hogy a százas listára felerészben a magyar, felerészben a világirodalomból kerülhetnek művek. Mivel a második fordulóban, a tizenkét kedvenc kiválasztásakor már nincs ilyen megkötés, úgy gondolom, jól döntöttek. Hiszen ha a játék célja a figyelemfelhívás, akkor fontos, hogy legalább ugyanannyit beszéljünk nemzeti irodalmunkról, mint az összes többről. A verseny decemberig tart, akkorra derül ki, hogy melyik regény lesz a győztes, „Magyarország kedvenc könyve”.

A program iránt rendkívül nagy az érdeklődés. A napilapok rendszeresen közölnek írásokat, de olvashatunk a játékról pl. a HVG-ben is. Bár már látható, hogy ezt a könyves játékot sem lehet az álláspontokon felülemelkedve nézni és a sajtóban ki-ki a maga nézőpontjából értékeli, azért remélem, hogy A Nagy Könyv nem válik a politika martalékává, és nyugodtan játszhatunk majd.

A százas listát már ismerjük. Elemzését avatottabb személyekre bízom, bár nehéz magamba fojtanom csalódottságomat. Csalódtam, mert beigazolódott, hogy a magyarok nem olvasnak. Mi mással magyarázhatnánk, hogy az első két helyet az általános iskola ötödik illetve hatodik osztályában kötelező olvasmány, A Pál utcai fiúk és az Egri csillagok szerezte meg? Úgy tűnik, sokunknak ezek voltak első és utolsó meghatározó olvasmányélményei. Csalódtam, mert szerintem értéktelen regények kerültek briliáns művekkel egy sorba; és végül csalódtam, mert kedvenceim közül jó néhánynak a címe nem hangzott el még a bekerülésre várók között sem.

Másrészt viszont nagyon lelkes vagyok. Hiszen több százezer ember megmozdult, szavazott könyvekről, aktivitásunkkal megelőztük az angolokat is. Örülök, mert olyanokkal találkozhatom, akik számára a szépirodalom az élet szerves része. Ezeknek a találkozásoknak a színhelye a játék honlapja. A szervezők által beígért játékok ugyan nem indultak el, de a honlap látogatói megoldották a gondot. Ötletes társaink remek játékokat indítottak el, és már egy hónapja rendületlenül játszunk. Hogy mit? Például regénycímekből készített anagrammákat kell megfejteni. Vagy ki kell találni egy „zanza” egy-két mondatából, hogy vajon melyik regényről van szó. Egy másik játékban meg kell adni, ki a párja a feladott szereplőnek, és így tovább. Persze nem elégedtünk meg a prózával, vannak versekhez kapcsolódó játékok is. A játékosok többnyire csak a feladványra és a megfejtésre szorítkoznak üzeneteikben, de néha egy-egy elejtett mondatból több is kiderül. Van köztünk középiskolás és negyvenes családanya, bölcsész-hallgató és biológus, és még sokan mások. Egyben biztosan hasonlítunk egymásra: szeretünk olvasni.

Tudom, hogy igazából nem én vagyok a „célközönség”, engem nem kell rábeszélni az olvasásra. Mégis a játék őszinte híve lettem. Miközben összeállítottam a magam listáját, sok olvasmányélmény éledt újra bennem. A többiek listái alapján gyűlnek az elolvasandó könyvek, hiszen ha XY-nak fontos egy regény, akkor érdemes elolvasnom, hátha én is szeretni fogom. A honlapon talált társak pedig ráébresztettek, hogy nem vagyunk egyedül.

Forrás

www.anagykonyv.hu

<http://www.zdf.de/ZDFde/inhalt/7/0,1872,2181735,00.html>

<http://www.bbc.co.uk/arts/bigread/top100.shtml>

<http://www.nepfoiskola.hu/magyar/index.html>